
De beroepsbevolking in de grensregio's van Nederland en Vlaanderen: grote verschillen aan weerszijden van de grens

Bierings, H., Schmitt, J., van der Valk, J., Vanderbiesen, W., & Goutsmet, D. (2017). *De arbeidsmarkt in de grensregio van Nederland en Vlaanderen*. Den Haag/Leuven: Centraal Bureau voor de Statistiek, Steunpunt Werk.

Door verschillende verdragen van de laatste decennia vormt de grens in de praktijk geen belemmering meer voor vrij verkeer van goederen, diensten, personen en kapitaal binnen de EU. Maar speelt dit ook op de arbeidsmarkt in het Vlaams-Nederlandse grensgebied? Leidt dit bijvoorbeeld tot een meer homogene, grensoverschrijdende arbeidsmarkt? Deze vragen worden beantwoord in een recent rapport van het Steunpunt Werk en het Nederlandse Centraal Bureau voor de Statistiek. Hierin wordt met een beschrijvende analyse van een aantal kernindicatoren de structuur van de arbeidsmarkt aan weerszijden van de grens in kaart gebracht. In dit artikel gaan we kort in op de samenstelling van de beroepsbevolking, waarbij de resultaten van drie kernindicatoren (de activiteitsgraad, werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad) voor de verschillende regio's in de grensgebieden met elkaar worden vergeleken.

cluster van direct aan de grens gelegen NUTS 3-gebieden (de bestuurlijke arrondissementen in België of de COROP-gebieden in Nederland). De grensnabije regio's vormen daarnaast een tweede geografische cluster van iets verder van de grens gelegen NUTS 3-gebieden.

De databasis voor de analyse in deze bijdrage is de Europees geharmoniseerde Labour Force Survey (LFS), ook wel gekend als de *Enquête Beroepsbevolking* in Nederland en de *Enquête naar de Arbeidskrachten* (EAK) in België.

Hogere activiteit in de Nederlandse grensregio

De regionale indeling van de arbeidsmarkt is in de analyses gebaseerd op de zogenaamde NUTS 3-gebieden. Deze NUTS 3-gebieden zijn voor Nederland, het Vlaams Gewest en – in de ruimere studie ook – Waals Gewest samengevoegd tot zogenaamde *grensregio's* en *grensnabije regio's* (zie figuur 1). Daarbij vormen de grensregio's een

De bevolking op arbeidsleeftijd (15 tot 64 jaar) in de hele Nederlands-Vlaamse grensregio telde 4,6 miljoen inwoners in 2015. Van hen woonden er 2,0 miljoen in Nederland en 2,6 miljoen in het Vlaams Gewest. De beroepsbevolking, zij die werken of actief naar werk op zoek zijn, telt in de Nederlands-Vlaamse grensregio 3,4 miljoen mensen, van wie

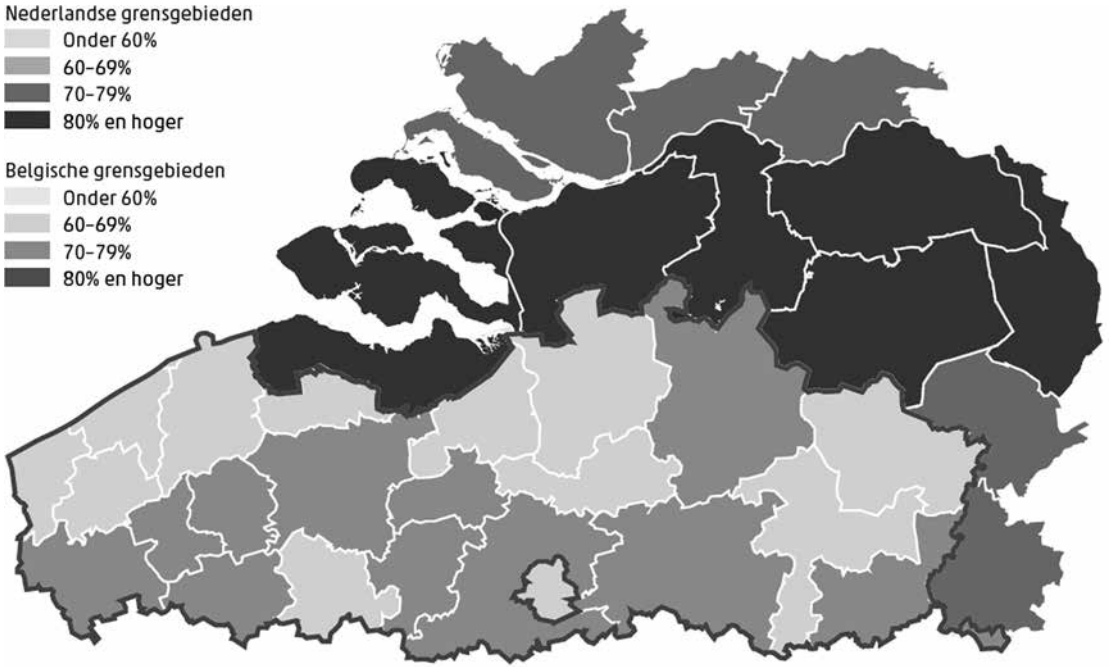
Figuur 1.

Overzichtskaart van de grensregio's en grensnabije regio's (op basis van NUTS 3-gebieden)

Figuur 2.

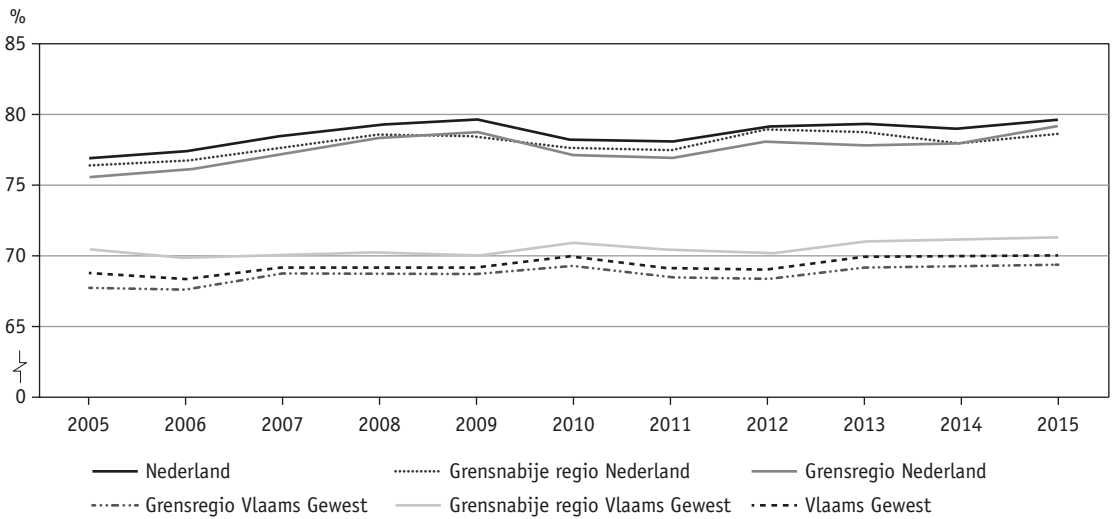
Activiteitsgraad (NUTS 3-gebieden; 2015)

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium) (Bewerking CBS / Steunpunt Werk)

Figuur 3.

Evolutie activiteitsgraad (2005-2015)

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium) (Bewerking CBS / Steunpunt Werk)

1,6 miljoen in Nederland en 1,8 miljoen in het Vlaams Gewest. Ongeveer 3,2 miljoen mensen uit de Nederlands-Vlaamse grensregio zijn effectief werkzaam: 1,5 miljoen in Nederland en 1,7 miljoen in het Vlaams Gewest.

In de grensnabije regio in Nederland wonen verder nog eens 1,8 miljoen mensen op beroepsactieve leeftijd. Daarvan behoren 1,4 miljoen personen tot de beroepsbevolking en zijn 1,3 miljoen aan het werk. Aan Vlaamse zijde gaat het over 1,4 miljoen inwoners op arbeidsleeftijd, een beroepsbevolking van ongeveer één miljoen mensen en 987 000 werkenden.

De activiteitsgraad, het aandeel 15- tot 64-jarigen dat als werkende of werkzoekende deel uitmaakt van de beroepsbevolking, bedroeg in 2015 in de Vlaamse grensregio 69,4%. Dit is 9,8 procentpunten lager dan in de Nederlandse grensregio (79,2%). In de Vlaamse grensregio is dus bijna zeven op de tien 15- tot 64-jarigen beroepsactief (als werkende of werkzoekende), in de Nederlandse grensregio gaat het om bijna acht op de tien. Tussen de verder (van de grens) gelegen grensnabije regio's zijn de verschillen kleiner. Zo is in de Vlaamse grensnabije regio (71,2%) de activiteitsgraad ongeveer 7,4 procentpunten lager dan in de Nederlandse grensnabije regio (78,6%).

In het gehele Vlaams Gewest ligt de activiteitsgraad (met precies 70%) gemiddeld net iets hoger dan in de Vlaamse grensregio (69,4%), maar iets lager dan in de grensnabije regio (71,2%). De activiteitsgraad in de Nederlandse grensgebieden – zowel de Nederlandse grensregio als grensnabije regio – ligt telkens lager dan het Nederlandse gemiddelde (79,6%).

Binnen de Vlaamse grensregio heeft het arrondissement Dendermonde een relatief hoge activiteitsgraad (72,7%), maar kennen de arrondissementen Eeklo (67,2%) en Hasselt (65,1%) een lage activiteit (figuur 2). In de COROP-gebieden van de Nederlandse grensregio ligt de activiteitsgraad doorgaans heel wat hoger dan in de Vlaamse arrondissementen. In Zeeuws-Vlaanderen behoort liefst 82,3% van de bevolking tussen 15 en 64 jaar tot de beroepsbevolking. Zuid-Limburg kent met 74,2% de laagste activiteitsgraad binnen de Nederlandse grensregio.

Figuur 3 toont de evolutie van de activiteitsgraad tussen 2005 en 2015 voor de Vlaamse en Nederlandse grensgebieden, en Vlaanderen en Nederland als geheel. In de Vlaamse grensregio was in die periode sprake van een licht stijgend verloop van de activiteitsgraad, met kleine schommelingen naar boven en beneden. In 2015 lag de indicator in de Vlaamse grensregio 1,7 procentpunt hoger dan in 2005 (67,7% in 2005 en 69,4% in 2015). Het verschil met de Nederlandse grensregio, waar de activiteitsgraad steeg van 75,6% in 2005 naar 79,2% in 2015 (+3,6 procentpunten) is niettemin groter geworden.

De Nederlandse grensnabije regio laat een stijging van 2,4 procentpunten in de activiteitsgraad zien en heeft ongeveer hetzelfde verloop als haar grensregio. In de Vlaamse grensnabije regio is de toename 0,7 procentpunt. Ook hier is de evolutie van de activiteitsgraad vergelijkbaar met die in de Vlaamse grensregio.

Hogere werkzaamheid in de Nederlandse grensgebieden

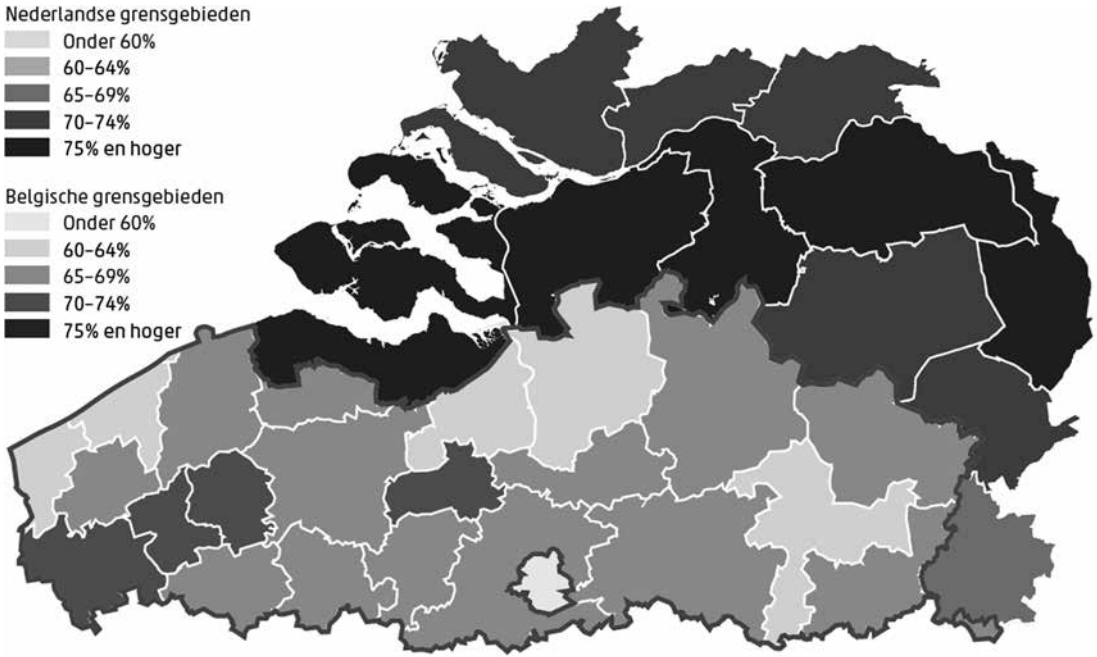
In de Vlaamse grensregio is 65,5% van de bevolking op arbeidsleeftijd (15 tot 64 jaar) aan het werk. In de Nederlandse grensregio is dit met 74,1% opnieuw heel wat meer (verschil van 8,6 procentpunten). In de grensnabije regio in Vlaanderen bedraagt de werkzaamheidsgraad 67,9% en in de Nederlandse grensnabije regio 72,6%.

In het gehele Vlaams Gewest is 66,4% van de 15- tot 64-jarigen aan de slag. De werkzaamheidsgraad in de Vlaamse grensregio ligt dus 0,9 procentpunt lager dan dit Vlaams gemiddelde, terwijl de werkzaamheid in de Vlaamse grensnabije regio 1,5 procentpunt hoger ligt. In Nederland bedraagt de werkzaamheidsgraad gemiddeld 74,1%. Dit is gelijk aan deze in de Nederlandse grensregio en hoger dan in de Nederlandse grensnabije regio.

Van de Vlaamse arrondissementen in de grensregio kent Dendermonde (70,0%) een hoge werkzaamheidsgraad en Hasselt (60,7%) een lage werkzaamheid. In de Nederlandse grensregio is het aandeel mensen dat werk heeft het hoogst in Zeeuws-Vlaanderen (78,1%) en het laagst in Zuid-Limburg (69,2%) (figuur 4).

Figuur 4.

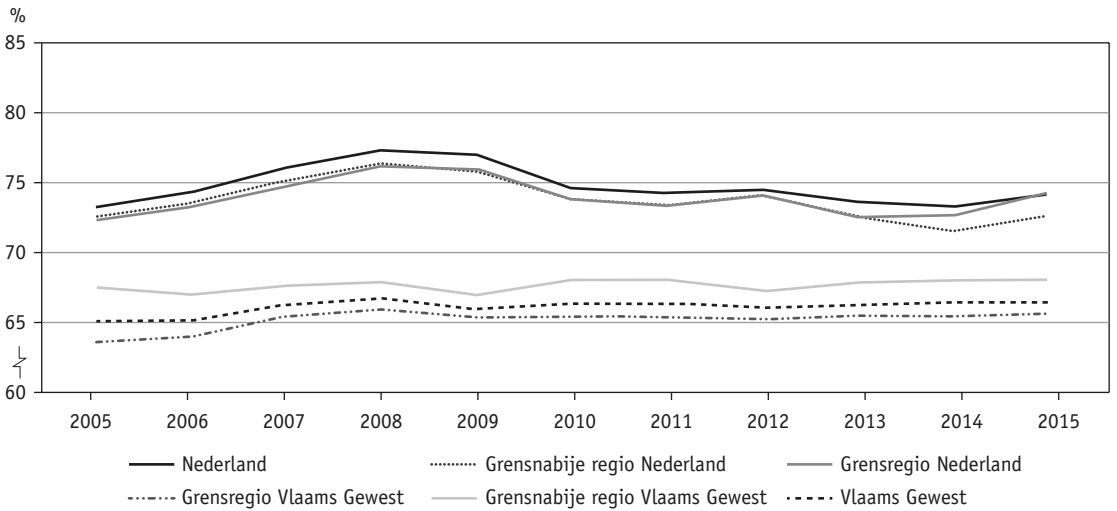
Werkzaamheidsgraad (NUTS 3-gebieden; 2015)

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium) (Bewerking CBS / Steunpunt Werk)

Figuur 5.

Evolutie werkzaamheidsgraad (2005-2015)

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium) (Bewerking CBS / Steunpunt Werk)

Kijken we naar de evolutie van de werkzaamheidsgraad in de periode 2005 tot 2015, dan nam zowel in de Nederlandse als in de Vlaamse grensregio het aandeel werkenden toe (met telkens 1,9 procentpunt) (figuur 5). De werkzaamheidsgraad in de Nederlandse grensregio was echter meer onderhevig aan de conjunctuur en kende onder invloed van de financiële- en economische crisis in de periode 2009 tot 2014 een forse en continu verlopende krimp. In 2015 was echter weer sprake van een stijging. In de Vlaamse grensregio steeg de werkzaamheidsgraad in de periode 2005-2015 licht, met tussentijds enkele kleine schommelingen. In het Vlaams Gewest als geheel bleef sinds 2010 de werkzaamheidsgraad nagenoeg gelijk terwijl deze in Nederland licht kromp.

Lagere werkloosheid in de Vlaamse grensregio

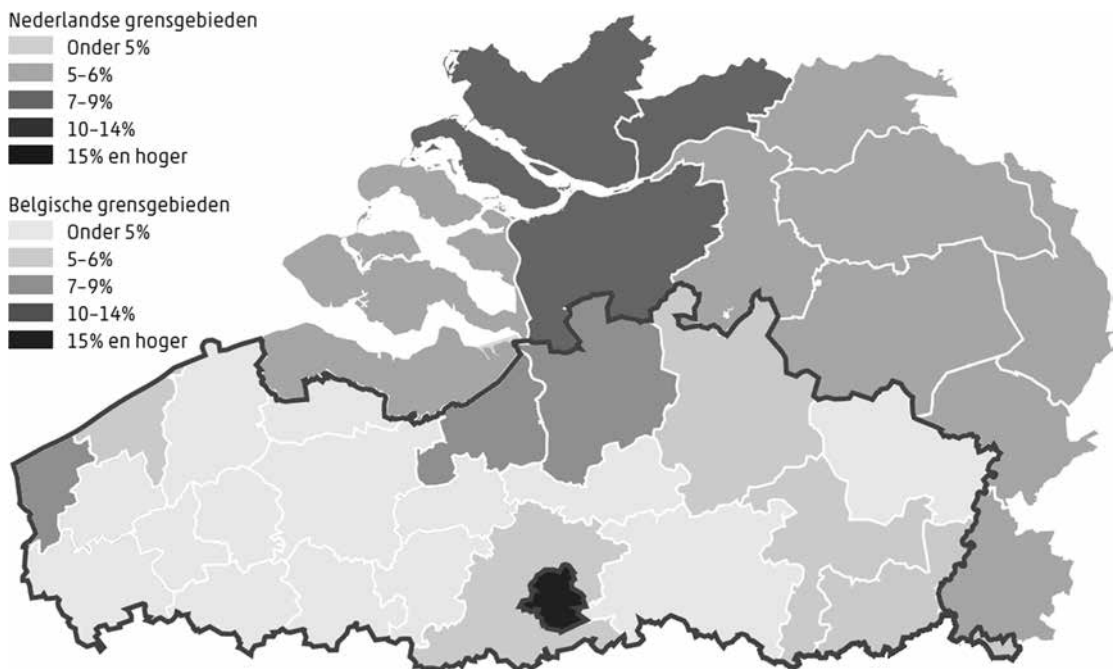
Een hoge activiteitsgraad staat voor een relatief gering aandeel inactieven op de arbeidsmarkt, maar

niet automatisch voor een lage werkloosheid. Degenen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt en werklozen hebben gemeenschappelijk dat ze geen werk hebben. Anders dan inactieven zoeken werklozen naar werk en geven aan daarvoor per direct beschikbaar te zijn (conform de ILO-definitie). Voor de beoordeling van de arbeidsmarkt zijn beide grootheden van belang, maar ze hebben dus een verschillende betekenis. De hoogte van de activiteitsgraad geeft uitsluitsel over de vraag hoe goed het een samenleving lukt om de bevolking deel te laten nemen aan het arbeidsleven, terwijl de werkloosheidsgraad aangeeft hoe goed het werkzoekenden lukt om werk te vinden.

De werkloosheidsgraad ligt in de Vlaamse grensregio met 5,6% duidelijk lager dan in de Nederlandse grensregio (6,4%). Voor de grensnabije regio's aan weerszijden van de grens is het beeld vergelijkbaar. In de Vlaamse grensnabije regio ligt de werkloosheidsgraad met 4,6% heel wat lager dan in de Nederlandse grensnabije regio (7,7%).

Figuur 6.

Werkloosheidsgraad (NUTS 3-gebieden; 2015)

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium) (Bewerking CBS / Steunpunt Werk)

De werkloosheid in Vlaanderen is gemiddeld weliswaar iets lager dan in de Vlaamse grensregio en iets hoger dan in de Vlaamse grensnabije regio. In Nederland ligt de werkloosheidsgraad op 6,9%, dus hoger dan in de Nederlandse grensregio en lager dan in de grensnabije regio.

Figuur 6 toont de werkloosheidsgraad voor de verschillende NUTS 3-gebieden in de grensregio's. In de Vlaamse grensregio hebben de arrondissementen Antwerpen (7,0%) en Sint-Niklaas (7,5%) een hoge werkloosheid en het arrondissement Gent een lage (4,8%). In de Nederlandse grensregio ligt de werkloosheidsgraad het hoogst in West-Noord-Brabant (7,0%) en Zuid-Limburg (6,8%), en het laagst in Midden-Limburg (5,0%).

De werkloosheid in de Nederlandse grensregio is in de periode 2005-2015 gestegen (figuur 7). Volgend op het uitbreken van de financieel-economische crisis eind 2008 steeg de werkloosheidsgraad gestaag tot 2013, bleef daarna in 2014 gelijk en daalde in 2015. Door een striktere meting van de werkloosheid in België vanaf 2011 is de daling in de werkloosheid aan Vlaamse zijde geen reële

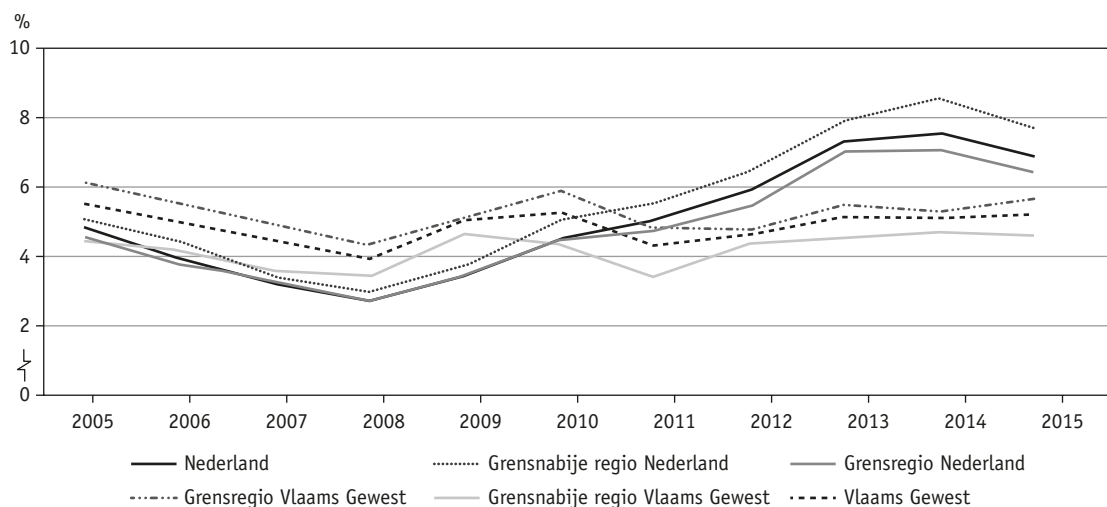
ontwikkeling. Dit betekent ook dat de cijfers voor Vlaanderen vanaf dat jaar niet vergelijkbaar zijn met die in de periode ervoor. Vanaf 2011 steeg de werkloosheid in de Vlaamse grensregio wel van 4,8% naar 5,6% in 2015. Deze stijging is echter minder groot dan in de Nederlandse grensregio in dezelfde periode (+0,8 versus +1,7 procentpunt).

De werkloosheid in de Nederlandse grensnabije regio laat sinds 2011 een vergelijkbaar verloop zien als in de Nederlandse grensregio. De stijging is echter groter (+2,2 procentpunten). In de Vlaamse grensnabije regio steeg de werkloosheid in de periode 2011-2015 minder sterk (+1,2 procentpunt). Voor het Vlaams Gewest als geheel is de stijging gematigder (+0,9 procentpunt). In heel Nederland ging het om een toename van 1,9 procentpunt.

Conclusie

Op basis van een algemene, beschrijvende analyse van enkele kernindicatoren zien we alvast enkele duidelijke verschillen in de lokale arbeidsmarkten aan beide zijden van de Nederlands-Vlaamse

Figuur 7.
Evolutie werkloosheidsgraad (2005-2015)

Noot: Door een wijziging in de methodologie in 2010 en 2011 zijn de cijfers voor Nederland niet volledig vergelijkbaar in de periode 2005-2015. Door een wijziging in de meting van de definitie van de werkloosheid in 2011 geldt dit ook voor de cijfers van België.

Bron: Labour Force Survey (CBS, Statistics Belgium) (Bewerking CBS / Steunpunt Werk)

grens. Zowel de activiteitsgraad als de werkzaamheidsgraad is in de Nederlandse grensregio beduidend hoger dan in de Vlaamse grensregio. Deze verschillen leunen niettemin aan met het verschil in activiteitsgraad en werkzaamheidsgraad tussen Nederland en het Vlaams Gewest als geheel. De werkloosheidsgraad ligt in de Vlaamse grensregio anderzijds lager dan in de Nederlandse grensregio, maar wel iets hoger dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Meer cijfers en analyses zijn terug te vinden in het rapport 'De arbeidsmarkt in de grensregio van Nederland en Vlaanderen', een co-publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Steunpunt Werk. Naast de arbeidsmarktpositie van de beroepsbevolking worden in dit rapport ook de

bevolking in het algemeen, het soort werk, de economie, de jobs en de grensarbeid in de verschillende grensregio's beschreven. Het rapport is terug te vinden op de website van het Steunpunt Werk (rubriek 'Publicaties', publicatietype 'Werk. Rapport').

*Daan Goutsmet
Wouter Vanderbiesen
Steunpunt Werk*

*Harry Bierings
Julia Schmitt
Johan van der Valk
Centraal Bureau voor de Statistiek*